

B. Generační vztahy

1. *Generační vztahy v literárním vývoji* / 2. *Jiří Wolker: Host do domu a Těžká hodina* / 3. *Karel Poláček: Bylo nás pět* / 4. *Jerome David Salinger: Kdo chytá v žitě* / 5. *William Saroyan: Tracyho tygr* / 6. *Josef Škvorecký: Legenda Emöke* / 7. *Michal Viewegh: Výchova dívek v Čechách*

Každý z nás během svého života vystřídá několik různých míst na pomyslném věkovém žebříčku: začínáme jako malé děti, staneme se mladšími a později staršími studenty, pak začátečníky a posléze zkušenými profesionály v zaměstnání, nakonec nás čeká role rodičů a prarodičů. S každou takovou pozicí přijímáme – často nevědomky – i způsob života a myšlení; řadíme se k různým generacím (pokolením). Vztahy mezi generacemi mohou být harmonické, vzájemně se obohacující, i napjaté, soupeřivé. V obou případech se jedná o nosné téma pro umělce, zejména literární; ti se však často sami stávají subjekty generačních střetů ve světě umělecké tvorby.

1. Generační vztahy v literárním vývoji

1-1 *Pojem generace v jazyce a základní rozčlenění tematiky*; 1-2 *Pojetí generačních vztahů ve starší literatuře*; 1-3 *Generační problematika v beletrii 19. století*; 1-4 *Generační vztahy v literatuře 1. poloviny 20. století*; 1-5 *Generační literatura od 2. poloviny 20. století*.

1-1 Pojem generace v jazyce a základní rozčlenění tematiky

Pojem *generace* pochází z latiny: *genus* = rod, původ, druh; *generatio* [generacio] = plodivá síla, potomstvo. *Generační* posloupnost se mluvnický vyjadřuje *genitivem* (syn svého otce).

Generace je **potomstvo** přibližně **stejného věku** žijící v přibližně **stejném čase** a ve zhruba **stejných historických a kulturních podmínkách**. Původně se obdobím jedné generace rozumělo zhruba 25 – 30 let. Dnes se sice průměrný věk, kdy lidé zakládají rodinu, zvyšuje, ale zároveň se společenský vývoj výrazně zrychluje. Mladí lidé se tedy generačně odlišují již podle pouhých desetiletí, v nichž se narodili nebo v nichž dospívají: tak hovoříme o generaci šedesátých, sedmdesátých či osmdesátých let nebo o generaci mileniálů (tj. první generace, která vstoupila na práh dospělosti v době, kdy svět je již zcela propojen informačními komunikačními technologiemi, tedy kolem r. 2000).

Navíc se pod pojmem *generace* často rozumí **tvůrčí umělecká skupina** (např. generace májovců), do níž pro změnu mohou patřit i lidé odlišné věkově, ale navzájem si blízcí názorově.

Vztahy uvnitř generací i mezi nimi patří mezi činitele, které umožňují **socializaci** (společenské začlenění) jedince. **Starší generace předává** mladší generaci jednak **praktické znalosti i dovednosti**, jednak **ustálené kulturní obsahy**, jejichž sdílení zajišťuje pokračující **kolektivní identitu**, tedy pocit jedinečné sounáležitosti příslušníků obce, národa apod. (tyto obsahy mívají často podobu symbolů či příběhů, někdy až mytických). **Mladší generace** však obvykle, v závislosti na změnách životních podmínkách, usiluje o **reinterpretaci**, či dokonce úplnou **náhradu** myšlenkového dědictví rodičovské generace: tak vzniká atmosféra **generační vzpoury**. V soužití generací se tedy střídají a prolínají soulad a vzájemná spolupráce s napětím a soupeřivými konflikty.

V literárních dějinách můžeme otázku generačních vztahů spatřovat ve 4 podobách:

1. **Generační vztahy jako dramatický střet** v námětech literárních děl;
2. **Tematika převažujícího souladu mezi generacemi**;
3. **Mládí jako ideální stav těla a duše**;
4. **Generační vystoupení literátů** či celých autorských skupin a spory o jejich tvorbu.

